

Heidenstam och Holaveden

Du ryttare, säg smeden,
att noga brodda hingstens sko!
På öde Holaveden
står hal och isig klyftans bro.

Verner v. Heidenstam i "Den avundsvärde".

Verner von Heidenstam (1859—1940) var från 1903 ett drygt årtionde bosatt på Naddö invid Vadstena. Ödeshögsbor minns ännu hur han under denna tid ibland med häst och vagn åkte genom Ödeshög. Fröken Ingeborg Löf, Ödeshög, berättar:

Heidenstam kom flera gånger sommartid med gäster på väg till författaren Axel Lundegård, Gränna. I Ödeshög på gästgivaregården hos Amanda och Alfred Lejon skulle först och främst hästarna vila, äta havre och vattnas. Ekipaget var en inbyggd landå, klädd med ljusblått siden. 3:e fru Heidenstam, 17-åriga Greta Sjöberg, sedan gift med Anders Österling, var klädd i röd kappa, stor krage med bräm av vitt svandun, därtill hätta i samma stil. Gästerna drack alltid kaffe. Minns när vår moder en gång ropade på oss barn:

—Kom, så får ni se den unga, vackra fru v. Heidenstam!

Utsikt från Stava?

I medeltidsromanen Bjälboarvet finns ett litet avsnitt som Heidenstam tydligen inspirerats till under färderna till Gränna eller vid strövtåg i Holaveden. Han skildrar konung Valdemars flykt med sin svägerska, den danska prinsessan Jutta, från Bjälbo söderut. Med sitt sällskap hade de övernattnat i en själstuga, ett härbärke, vid ingången till Holaveden och skall fara vidare i gryningen. Medan hästarna sadlas och packningen ordnas, går Jutta och Valdemar i förväg uppåt skogen och följer en bäck. Skildringen av den vandringens upplevelser är som ett fotografi av Holaveden ovanför Stava och kan därför förtjäna att återges:

Det var ännu mörkt. Stjärnorna blänkte, och det klara och svala vädret gjorde de båda vandrarna glada. De mindes den föregående dagens färd som något oskyldigt och vackert och önskade, att det skulle bli en rad av sådana dagar ända till landamäret. De jollrade och småsjöngo som den bäck de följde, men deras osaliga kärlek växte bara dubbelt bakom de bekymmerslösa orden. Ingen kunde motsäga den andra. Vad den ena ville, det ville strax också den andra. De läste alltid varandras tankar, fast de förställde sig med sin lek och låtsades både blinda och döva.

De märkte, att snön blev djupare och tyngre och att vägen stupade. Slutligen var det icke längre någon väg, knappt en stig, ty de måste väja för granar och stenblock, och bäcken störtade sig utför allt brantare hällar.

I gryningen kommo de ned till en liten gård, vars lantliga skönhet ett ögonblick förstummade dem. De hade förut gått och gått utan att tänka på, att tiden led och att deras följe kunde oroas.

Ekar, oxlar och himmelshöga askar växte i en sådan yppighet, fast allt nu var klätt med rimfrost i stället för med löv, att där knappt fanns rum för ett plogland. Stenrös och skidgårdar gömdes under snöiga hasslar, nyponkvistar och hallonbuskar. Stugans ena gavel var begravd i en drivna, och vindskedarnas ormhuvud hade höga mössor av snö. Ett par ugglor, som under natten värmt sig vid takljuren, sutto lugnt kvar mitt i dagsljuset. Röken steg rakt upp genom den vita lummighet. Det fanns ingen vind, inga segel på den ändlösa Vättern, som svindlande djupt nedanför klippbranterna än blånade fram, än försvann som genomskinlig och tom luft. Långt borta lågo några runda moln, vädigare än fjäll och överst soliga som högslätter.

Literatur:

Verner v. Heidenstam: Bjälboarvet, fjortonde delen i författarens samlade verk, Bonniers förlag 1944.

Borsett från bilen är utsikten densamma som Heidenstam skildrar.

Foto: Arne Fornö.